

POJEM IDENTITETA V IZBRANIH MEDNARODNIH LISTINAH VARSTVA DEDIŠČINE IN NJEGOVA UPORABA V SLOVENIJI

Tina POTOČNIK

Raziskovalni inštitut za vizualno kulturo od 19. stoletja do sodobnosti, RI19+, Posavskega 13, 1000 Ljubljana
e-mail: tina.potocnik@ri19plus.si

Ljubo LAH

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, Zoisova 12, 1000 Ljubljana
e-mail: ljubo.lah@fa.uni-lj.si

IZVLEČEK

Članek opredeljuje pojem identiteta v povezavi z grajenimi strukturami v prostoru, predstavlja njegovo uporabo in različne pomene ter opredeljuje sistem dojemanja identitete grajenih struktur v povezavi z identiteto posameznika. Poleg tega je v prispevku podan pregled opredelitev pojma identiteta v zgoraj navedenem kontekstu v mednarodnih pravnih aktih in nekaterih slovenskih dokumentih, ki se nanašajo na ohranjanje dediščine, razvoj naselij ter v slovenskem okviru še na urejanje prostora.

Ključne besede: identiteta, grajene strukture, stavbna dediščina, konservatorski dokumenti

IL CONCETTO DELL'IDENTITÀ NELLA CONSERVAZIONE E NELLA TUTELA DEL PATRIMONIO AMBIENTALE SECONDO ALCUNI SELEZIONATI DOCUMENTI INTERNAZIONALI E LA SUA ATTUAZIONE IN SLOVENIA

SINTESI

L'articolo definisce il concetto dell'identità in relazione a strutture edificate nell'ambiente, presenta la sua attuazione, i suoi diversi significati e illustra la percezione delle strutture edificate in relazione all'identità del singolo individuo. Inoltre viene presentata una rassegna di come viene definito il concetto dell'identità nel detto contesto in diversi documenti internazionali giuridici e in alcuni documenti sloveni che si riferiscono alla conservazione e alla tutela del patrimonio abitativo, dello sviluppo dei centri abitativi e, nel caso della Slovenia, alla pianificazione del territorio.

Parole chiave: identità, strutture edificate, patrimonio abitativo, documenti sulla conservazione

UVOD

Pojem *identiteta* se danes – v obdobju globalizacije in internacionalizacije, ko moderna tehnologija omogoča hiter pretok informacij – uporablja v različnih kontekstih, tudi v povezavi s prostorom, z naselji, arhitekturo in stavbno dediščino. Termin *identiteta* je latinskega izvora (*identitas*) in ima v slovenskem jeziku po različnih slovarjih več pomenov: največkrat je pojem identiteta označen kot istovetnost, identičnost, istost, (popolna) enakost dveh stvari; skladnost; enakost stvari same sebi; skupek značajskih potez človeka itd. V razmerju do prostora, naselij in stavb pa je pojem identiteta mogoče poenostavljeno razumeti zlasti kot skupek in preplet značilnosti, ki prostor, naselja in stavbe označujejo in jim dajejo lastno prepoznavnost.

Pojem identiteta se zelo pogosto uporablja v kontekstu varstva stavbne dediščine, razvoja in prenove. V nadaljevanju so podane še nekatere druge dimenzije pojma identiteta in pojasnila, kako je pojem mogoče razumeti v razmerju do označevanja grajenih struktur v prostoru.

Pojem *identiteta* (Slika 1) bomo v nadaljevanju obravnavali v različnih kontekstih in pomenih: lokalna, regionalna, skupna, individualna, relativna, absolutna ter pojem povezali s terminoma *stabilitas loci* in *genius loci* (Slika 1).

RAZLIČNI POMENI IDENTITETE

Pojem identiteta grajenih struktur v prostoru se povezuje z različnimi pomeni. Prav ta raznolika pomenskost daje pojmu posebno vrednost. »Identity is notoriously loose concept. «/.../ *This looseness is not /.../ a weakness – rather it is a key reason why the term is valuable*«¹ (Butina Watson in Bentley, 2007, 2–3). Ti pomeni oziroma koncepti so si pogosto nasprotni. V literaturi tako zasledimo obravnavo lokalne in regionalne, skupne in individualne, relativne in absolutne identitete.

Prepoznavnost naselij, ki se kaže v fizičnih oblikah, vzorcih in prostorski organizaciji, skupaj z elementi naravnega okolja, imenujemo *lokalna* identiteta. Gre za prepoznaven značaj, oblikovan v preteklosti, ob vplivu številnih dejavnikov. Naselja so namreč sčasoma izoblikovala prepoznaven značaj zaradi naravnih, topografskih in pokrajinskih razmer, razpoložljivosti gradiv, poznavanja gradbene tehnologije, značilnosti gospodarstva in proizvodnje, družbenopolitičnih dejavnikov, predvsem pa tedanjih oblikovalskih pristopov. Tako kot posamezni kraji ali urbane strukture (naselja), lahko tudi skupine mest kažejo določeno skupno prepoznavnost, ki je lastna posameznemu območju ali regiji. V tem primeru govorimo o *regionalni* identiteti (Butina Watson, 1997, 3).

Skupna, relativna identiteta – lahko bi rekli kolektivna – je splošna, združevalna. S splošnimi dogovorjenimi ali privzgojenimi sestavinami opredeljuje relativno vrednost arhitekture in določa kontinuiteto razvoja ter razpoznavnost prostora. Nasprotno temu je *individualna, absolutna* identiteta ločevalnega značaja. Je avtorska in se loči od okolja. Nanaša se na posebnosti oziroma sestavine, ki neko enoto ločujejo od drugih in dajejo prostoru in njegovim splošnim vrednotam dodatno vrednost. Skupna in individualna identiteta se vedno med seboj prepletata (Fister idr., 1993, 5).

Obstoj identitete nekateri povezujejo s pojmom *genius loci* (duh kraja) in *stabilitas loci* (nespremenljivost kraja). *Stabilitas loci* je tisto, kar daje prostoru nespremenljivi karakter, posebno, njemu lastno atmosfero. Pri tem *stabilitas loci* ni odvisna od pogojev, ki jih narekujejo vedno znova sodobne ekonomske, socialne in politične ali celo prometne spremembe (Capuder, 1990, 90). Pooseblja jo duh prostora, njegov *genius loci*. *Genius loci* oziroma duh posameznega kraja označuje specifično atmosfero tega kraja. Sestavljajo ga simboli, t. j. vsebinski – mentalni del, in strukture kraja – formalni del. Urbano tkivo je mogoče razumeti kot interpretirani *genius loci*. Urbana struktura – notranja struktura – je namreč pogojena s strukturo *locusa* – zunanjo strukturo. »Urbani prostor ni neodvisni svet zase, odvisen je od splošnih značilnosti kraja. Samo v takem odnosu urbanega prostora do *locusa* sta konkretizirani tudi orientacija in identiteta« (Capuder, 1990, 91).

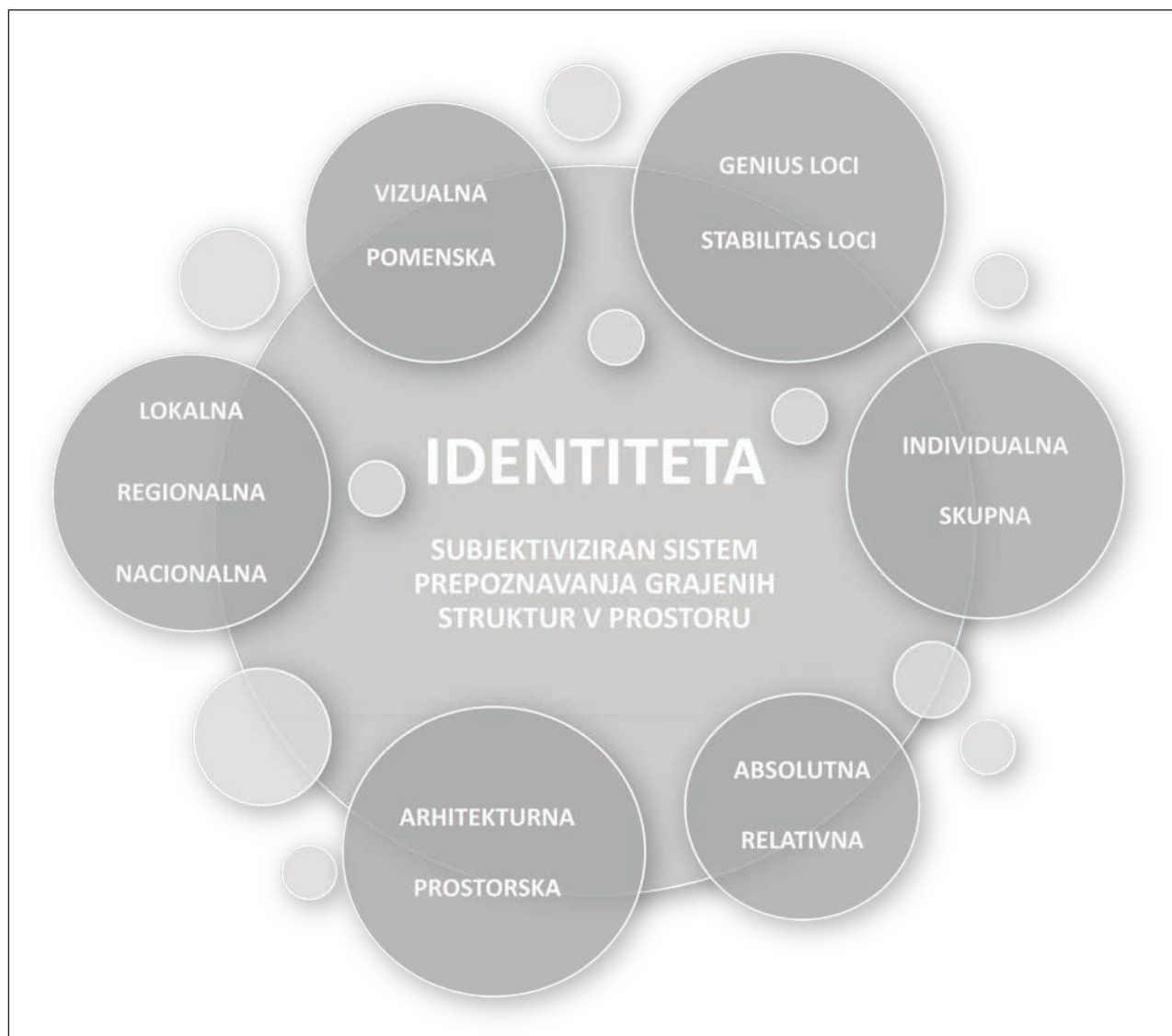
Tradicionalno razumevanje prostora kot stabilnega oziroma fiksnega je v času informacijske tehnologije, ki izničuje razdalje in soustvarja »globalno vas« (»global village«) problematično, deloma pa je tudi v nasprotju s konceptom integralnega varstva dediščine, ki vključuje dediščino v razvoj naselij, kar zahteva določeno prilagajanje sodobnim potrebam in načinu življenja.

IDENTITETA IN SUBJEKTIVNOST NJENEGA ZAZNAVANJA

V pregledu razumevanja pojma identiteta se bomo namerno izognili opredelitvam in diskurzom, ki so jih v preteklosti ponudili nekateri svetovno znani avtorji: od Norberga-Schultza in Charlesa Jenksa na eni strani, do Umberta Eca in Noama Chomskya na drugi strani. Arhitektura kot identiteta je bila na filozofski ravni že temeljito razčlenjena (Abel, 2000, 141–150).

Z vidika zaznavanja arhitekturno-urbane strukture v prostoru pa je identiteta mesta rezultat sistema prepoznavanja kompleksne strukture mesta oziroma njegovega značaja. Značaj mesta se nanaša na splet lastnosti oziroma na osnovne poteze mesta ter na njihovo izvirnost, prepoznavnost, na razlikovanje nasproti drugim.

¹ V prevodu: »Znano je, da je identiteta ohlapen koncept. /.../ Ta ohlapnost /.../ ni slabost – prej je ključni vzrok, zakaj je termin tako pomemben«.

Slika 1: Pojem identiteta v različnih kontekstih in pomenih (Ilustracija: Tina Potočnik, Ljubo Lah)

Stanič definira identiteto mesta (s stališča opazovalca) kot vsoto različnih zgodovinskih, socioloških, ekonomskih, umetnostnih, etnoloških idr. občutkov opazovalca – je oznaka vseh predstav, ki jih mesto daje opazovalcu (Stanič, 1991, 25).

Zaznavanje identitete je torej subjektivno in človekov odnos do nje je lahko zelo oseben (Slika 2). Kot pravi Annette Roggatz (2005, 252): »*Der Identitätsbezug kann sehr persönlich sein, wie das Haus, in dem man aufgewachsen ist, oder der Kiosk in der Nähe der Schule, der eine solch unbändige Anziehungskraft hatte*«. ²

Identiteta, ki se nanaša na grajene strukture, je namreč povezana z osebno identiteto (identiteto vsakega posa-

meznika). Georgia Butina Watson in Ian Bentley (2007, 3) sta prišla do ugotovitve, da ko posamezniki govorijo o identiteti nekega mesta ali kraja, navadno mislijo na pomen tega mesta v okviru njihove lastne identitete. Gre za vpliv tega mesta na njihovo predstavo o samem sebi oziroma na njihovo predstavo o vplivu tega mesta na to, kako jih bodo dojeli, razumeli drugi ljudje. Pri tem v konstruiranju človeške identitete nima takega pomena sama grajena struktura, kot pomen, ki ga ima ta struktura za človeka. Iz te povezave med identiteto človeka in pomenom kraja izhajata Georgia Butina Watson in Ian Bentley (2007, 6) ob postavitvi definicije pojma identiteta kraja: »*Place-identity is the set of meanings associated with any*

² V prevodu: »odnos do identitete je lahko zelo oseben, tako kot hiša, v kateri je nekdo odrasel, ali kiosk v bližini šole, ki je imel tako neznansko privlačno moč«.

Slika 2: Presek značilnosti identitete (Foto: Tina Potočnik, Ljubo Lah)

particular cultural landscape which any particular person or group of people draws on the construction of their own personal and social identities».³

Pri tem pogosto močno vplivajo na to, kako ljudje čutijo o svoji identiteti, tudi kraji, ki so sicer nepriljubljeni ali pa je identiteta grajenih struktur v nasprotju z identiteto prebivalcev – znan je primer Bosne – ki ga obravnava tudi Georgia Butina Watson in Ian Bentley (2007, 6). Povezava identitete kraja z identiteto posameznika oziroma istovetenje s prostorom, ki pogojuje tudi občutek pripadnosti temu prostoru (Capuder, 1990, 89), ima lahko tudi skrajne posledice, kot je v primeru etničnih čiščenj (Slika 2).

POJEM IDENTITETA V IZBRANIH MEDNARODNIH LISTINAH VARSTVA DEDIŠČINE

V nadaljevanju je obravnavana uporaba pojma identiteta v izbranih mednarodnih listinah in dokumentih, ki se nanašajo na varstvo stavbne in naselbinske dediščine in so nastali v pretežni meri pod okriljem mednarodnih organizacij Združenih narodov in Sveta Evrope.

Za tem je predstavljena uporaba pojma identiteta v izbranih nacionalnih normativnih dokumentih. Pri tem je bil kriterij obravnave dokumentov dejanska uporaba termina *identiteta*, v tujih pa angleške sopomenke oziroma prevoda (ang. *identity*).

³ V prevodu: »Identiteta kraja je niz pomenov, ki so povezani z določeno kulturno krajino, ki neko določeno osebo ali skupino ljudi vodi do oblikovanja njihove lastne ali družbene identitete«.

Pojma identiteta nekatere starejše listine – ki so sicer izjemnega pomena za razvoj doktrine varstva dediščine – ne uporabljajo. To so npr. Beneška listina iz leta 1964 (Mednarodna listina o ohranjanju in obnovi spomenikov in spomeniških območij / *International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites*; The Venice Charter) in Haaška listina iz leta 1954 (Konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada / *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*; The Hague Convention of 1954) pa tudi Amsterdamska listina iz leta 1975 (Evropska listina stavbne dediščine / *European Charter of the Architectural Heritage*). V okviru pregledanih mednarodnih pravnih aktov se identiteta prvič omenja leta 1985 v Granadski konvenciji.

Granadska konvencija, 1985

Konvencija o varstvu stavbne dediščine Evrope oziroma uradno Konvencija o varstvu evropskega arhitekturnega bogastva (ang. *Convention for the protection of the architectural heritage of Europe*), imenovana tudi Granadska konvencija, je bila sprejeta leta 1985 v Granadi. Njen namen je bil zagotoviti varstvo stavbne dediščine, ki je vsem skupna, tako je v mednarodno doktrino varstva dediščine povzdignila koncept celostnega ohranjanja in ga tudi natančneje opredelila (Petrič, 2000, 24; Pirkovič, 2010, 6). Granadska konvencija v 15. členu navaja, da si naj vsaka država članica prizadeva sledeče: »*To develop public awareness of the value of conserving the architectural heritage, both as an element of cultural identity and as a source of inspiration and creativity for present and future generation*«⁴ (Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe, 2012). Listina torej kulturno identiteto povezuje s stavbno dediščino. Slednja tvori identiteto oziroma je njena ključna sestavina.

Urbana listina Evrope, 1992

Urbano listino Evrope (ang. *The European Urban Charter*) je leta 1992 sprejela Stalna konferenca regionalnih in lokalnih skupnosti Sveta Evrope. Listina

opredeljuje načela dobrega upravljanja mest in varstva urbane dediščine ter poudarja pomen lokalnih skupnosti in interdisciplinarnosti strokovnih skupin. Kot glavni cilj urejanja prostora opredeljuje načela celostnega ohranjanja (Pirkovič, 2010, 7). Listina v okviru opredelitve razvoja in podobe evropskega mesta navaja: »*Cities, however, are complex entities. They differ considerably in terms of urban development and size. Their identity, although rooted in history, is constantly changing. Over time, most towns and cities have evolved in the light of new requirements, ideals, lifestyles, standards of living and a new quality of life*«.⁵ Listina identiteto povezuje s preteklostjo in obenem z neprestanim spreminjanjem zaradi novega načina življenja. V nadaljevanju ob navajanju načel varstva v povezavi s fizično obliko mest navaja: »*European historic centers, with their buildings, urban spaces and street patterns, provide an important link between the past, the present and the future; they contain priceless elements of the architectural heritage; are places which enshrine the city's memory; establish a sense of identity for present and future generations and are key factors in establishing a sense of solidarity and a sense of community between the people of Europe*«.⁶ Listina torej v tem delu identiteto opredeljuje kot sestav stavb, urbanih prostorov, uličnih vzorcev (evropskih) zgodovinskih središč, ki med drugim pomenijo pomembno časovno vez in varujejo spomin mesta. V nadaljevanju preberemo: »*Urban architecture is made up of a heritage of elements considered to be of enduring significance, preserved to protect a town's identity and memory. This may include natural elements, i.e. the result of location, topography and climate, as well as man-made elements, the product of human skill and artistic and cultural values; this heritage is often complemented with additional elements in response to temporary or permanent needs, fashions or pressures, which have themselves, become permanent. This urban heritage constitutes an important and irreplaceable part of the urban fabric, crucial for the identity of a city and its inhabitants*«.⁷ Identiteto mesta (in spomin) listina povezuje z ohranitvijo arhitekturno-urbanih sestavov oziroma njihovih dediščinskih elementov, saj je dediščina bistvenega pomena za identiteto mesta in njegovih prebivalcev. V nadaljevanju je v dokumentu sama

4 V prevodu: »da bo razvijala zavest javnosti o pomenu ohranjanja arhitekturne dediščine (v uradnem prevodu: arhitektonskega bogastva) bodisi kot elementa kulturne identitete bodisi kot vira za navdih in ustvarjalnost sedanjih in prihodnjih generacij«.

5 V prevodu: »Mesta so vendar kompleksni organizmi. Znatno se razlikujejo glede na urbani razvoj in velikost. Njihova identiteta, četudi je zakoreninjena v preteklosti, se neprestano spreminja. Sčasoma so se vsa mesta in velemesta razvila v luči novih zahtev, idealov, življenjskih slogov in standardov in nove kvalitete bivanja«.

6 V prevodu: »Evropska zgodovinska središča ustvarjajo s svojimi stavbami, urbanih prostori in uličnimi vzorci pomembno vez med preteklostjo, sedanostjo in prihodnostjo. Vsebujejo neprecenljive elemente stavbne dediščine. So kraji, ki hranijo spomin mesta. Ustvarjajo občutek identitete za sedanje in prihodnje generacije in so ključni dejavniki v ustvarjanju občutka solidarnosti in pripadnosti Evropejcev«.

7 V prevodu: »Arhitekturno-urbane sestave tvori dediščina elementov, ki so trajnega pomena in ohranjeni za to, da se ohranjata identiteta in spomin mesta. Ti elementi so naravni (lokacija, topografija, klima) in ustvarjeni elementi (produkti človekovega ustvarjanja, njegovih umetniških in kulturnih vrednot). Dediščina pa je pogosto dopolnjena z elementi, ki so odraz trenutnih potreb, navad in nujnosti in so tudi sami postali trajni. Ta urbana dediščina tvori pomemben in nenadomestljiv del urbanega tkiva, ki je odločilnega pomena za identiteto mesta in njegovih prebivalcev«.

identiteta precej jasno opredeljena: »Every town has its own identity, to be preserved and asserted. Its regional affiliation, its location, its population, its spatial extent, its hinterland, its weather, its form, its color, its origins, its history, its function – all of these are elements which mark it off from other towns«⁸ (The European Urban Charter, 2011). Identiteta je torej lastnost vsakega mesta, ki se od drugega loči po lokaciji in njenih naravnih značilnostih, fizičnih značilnostih (obseg, oblika, barva), prebivalcih, zgodovini in izvoru ter funkciji.

Dokument iz Nare, 1994

Dokument iz Nare (ang. *The Nara Document on Authenticity*) je bil zasnovan leta 1994 na konferenci v Nari na Japonskem (ang. *Nara Conference on Authenticity in Relation to the World Heritage Convention*), katere tematika je bila avtentičnost v povezavi z dediščino. Dokument poudarja pomen raznolikosti kultur v svetu in pomen izraza te raznolikosti, ki se kaže v spomenikih, spomeniških območjih, kulturni krajini in v dediščini. Avtentičnost, ki izvira iz specifičnega kulturnega konteksta, je opredeljena kot bistven element definiranja, vrednotenja in monitoringa kulturne dediščine. V tem dokumentu lahko v 4. točki preambule preberemo: »In a world that is increasingly subject to the forces of globalization and homogenization, and in a world in which the search for cultural identity is sometimes pursued through aggressive nationalism and the suppression of the cultures of minorities, the essential contribution made by the consideration of authenticity in conservation practice is to clarify and illuminate the collective memory of humanity«⁹ (The Nara Document on Authenticity, 2011). Dokument vzporeja (kulturno) identiteto s kolektivnim spominom (k jasnosti slednjega prispeva avtentičnost) in jo postavlja nasproti svetovni globalizaciji in homogenizaciji.

Priporočilo št. R (95) 9, 1995

Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope št. R (95) 9 o celostnem ohranjanju območij kulturne krajine kot dela krajinskih politik (ang. *Recommendation No. R (95) 9 of the Committee of ministers to member states on the integrated conservation of cultural landscape areas as part of landscape policies*), sprejeto leta 1995,

predstavlja izhodišče za razširitev koncepta celostnega ohranjanja na področje varstva (kulturne) krajine. Dokument državam članicam priporoča tesnejše vključevanje politike varstva krajine v prostorsko načrtovanje in v kmetijsko-gozdarske politike (Pirkovič, 2010, 8), tudi na podlagi naslednje priporočene usmeritve: »The protection and enhancement of cultural landscape areas and the landscape helps to preserve the folk memory and cultural identities of human communities and is a factor in the improvement of their environment«¹⁰ (Recommendation No. R (95) 9, 2011). Priporočilo torej obravnava ohranjanje kulturne identitete življenjskih skupnosti ljudi v povezavi z varstvom in povečevanjem območij kulturne krajine.

Agenda Habitat in Carigrajska deklaracija, 1996

Agenda Habitat (ang. *The Habitat Agenda*) je poglobilni politični dokument, ki je bil zasnovan na konferenci Habitat II – drugi konferenci Združenih narodov o človekovih naseljih v Istanbulu leta 1996, katere prioriteten tematični sta bili primerno bivališče za vse in trajnostna mesta. Dokument, ki ga je sprejelo 171 držav, vsebuje prek 100 zavez in 600 priporočil, ki se nanašajo na problematiko človekovih naselij. V dokumentu je v prvem poglavju (v preambuli) opozorjeno na pomen identitete prebivalcev v okviru stanovanjskih politik in politik urbanega razvoja, v okviru tega prispevka pa je bolj zanimiva omemba identitete ob opredelitvi ciljev in načel: »Sustainable human settlements are those that, inter alia, generate a sense of citizenship and identity /.../«¹¹ (The Habitat Agenda, 2011). Identiteto oziroma občutek identitete torej lahko ustvarjajo le trajnostna človekova naselja. V sklopu, ki obravnava razvoj trajnostnih človekovih naselij v urbaniziranem svetu, se v podpoglavju na temo ohranjanja in rehabilitacije zgodovinske in kulturne dediščine pojem identiteta pojavi v povezavi s snovno in nesnovno dediščino kot izraz te dediščine: »Historical places, objects and manifestations of cultural, scientific, symbolic, spiritual and religious value are important expressions of the culture, identity and religious beliefs of societies«¹² (The Habitat Agenda, 2011). Agenda Habitat kot izraz identitete (ter kulture in verovanja) opredeljuje zgodovinska mesta (kraje), objekte in manifestacije kulturnih, znanstvenih, simboličnih, duhovnih in religioznih vrednot.

8 V prevodu: »Vsako mesto ima svojo identiteto, ki jo je potrebno ohraniti in braniti. Elementi, ki mesto označujejo oziroma ločujejo od drugih pa so njegova regionalna pripadnost, lokacija, ljudje, prostorski obseg, zaledje, klima, oblika, barva, njegov izvor oziroma začetek, zgodovina in funkcija«.

9 V prevodu: »V svetu, ki je vedno bolj dovzeten za sile globalizacije in homogenizacije, in v katerem se iskanje kulturne identitete včasih izvaja z agresivnim nacionalizmom in zatiranjem manjšinskih kultur, je bistven prispevek upoštevanja avtentičnosti v konservatorski praksi ta, da razjasnjuje oziroma pojasnjuje kolektivni spomin človeštva«.

10 V prevodu: »Varstvo in povečanje (vrednosti) območij kulturne krajine in same krajine pomaga ohranjati spomin ljudi in kulturne identitete človeških skupnosti in je dejavnik v izboljševanju njihovega okolja«.

11 V prevodu: »Trajnostna človekova naselja so tista, ki (med drugim) ustvarjajo občutek državljske pripadnosti in identitete, /.../«.

12 V prevodu: »Zgodovinski kraji, objekti in manifestacije kulturnih, znanstvenih, simboličnih, duhovnih in religioznih vrednot so pomemben izraz kulture, identitete in verovanj družbe (družbenih skupin)«.

Carigrajska deklaracija (ang. *The Istanbul Declaration on Human Settlements*), sprejeta vzporedno z Agendo Habitat leta 1996, ki potrjuje slednjo in njun skupni cilj – boljši življenjski standard v večji svobodi za vse človeštvo, pojma identitete ne navaja (UN Habitat, Istanbul Declaration on Human Settlements, 2011).

Evropska konvencija o krajini, 2000

Evropska konvencija o krajini (ang. *The European Landscape Convention*) je bila sprejeta leta 2000 v Firencah. Konvencija podpira varstvo, upravljanje in načrtovanje evropske krajine in organizira sodelovanje v Evropi v okviru problematike, ki se nanaša na krajino. Gre za prvo mednarodno pogodbo, ki zadeva izključno evropsko krajino in vse njene dimenzije. Konvencija države podpisnice obvezuje, da krajino vključijo v regionalno in urbanistično načrtovanje ter v vse druge politike, ki imajo vpliv nanjo. Konvencija v preambuli navaja med izhodišči za oblikovanje tega dokumenta tudi (evropsko) identiteto (= prepoznavnost), h konsolidaciji katere prispeva prav krajina: »Aware that the landscape contributes to the formation of local cultures and that it is a basic component of the European natural and cultural heritage, contributing to human well-being and consolidation of the European identity«.¹³ V 5. členu, ob obravnavi splošnih ukrepov, nalaga vsaki državi podpisnici sledečo obvezo: »To recognize landscapes in law as an essential component of people's surroundings, an expression of the diversity of their shared cultural and natural heritage, and a foundation of their identity«¹⁴ (European Landscape Convention, 2011). V konvenciji je kot temelj identitete Evrope oziroma Evropejcev opredeljena prav krajina.

Krakovska listina, 2000

Leta 2000 je bila v Krakowu, na konferenci z naslovom Kulturna dediščina kot temelj razvoja civilizacije (ang. *Cultural Heritage as the Foundation of the Development of Civilization*) sprejeta listina, ki obravnava varstvo in ohranjanje stavbne dediščine, imenovana tudi Krakovska listina (ang. *The Charter of Krakow. Principles for Conservation and Restoration of Built Heritage*). Listina se že v preambuli – ob sklicevanju na proces

unifikacije Evrope – dotakne pojma identitete. Identiteta oziroma identitete postajajo vedno bolj značilne in različne: »We are conscious of living within such a framework, in which identities, in an ever more extensive context, are becoming characterized and more distinct. Europe today is characterized by a cultural diversity and thus by the plurality of fundamental values related to the mobile, immobile and intellectual heritage, the different meanings associated with it and consequently also conflicts of interest«.¹⁵ Priporočila iz listine, v poglavju cilji in metode, dopuščajo možnost rekonstrukcije stavbe le v povezavi z ohranjanjem identitete oziroma iz izjemnih socialnih in kulturnih razlogov, vezanih na identiteto celotne skupnosti: »Reconstruction of an entire building, destroyed by armed conflict or natural disaster, is only acceptable if there are exceptional social or cultural motives that are related to the identity of the entire community«.¹⁶ V dodatku, v nekakšni prilogi listine, je uporabljena terminologija dodatno pojasnjena: »Identity is understood as the common reference of both present values generated in the sphere of a community and past values identified in its authenticity«¹⁷ (The Charter of Krakow, 2011). Identiteta je torej v listini razumljena kot skupek sedanjih vrednot skupnosti in preteklih vrednot, ki se nanašajo na avtentičnost.

Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo, 2005

Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo (ang. *Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society*) je bila sprejeta leta 2005 v Faru na Portugalskem. Dokument poudarja, da ohranjanje dediščine in njena trajnostna uporaba težita k razvoju človeštva in dvigu kvalitete življenja. V 3. členu, ki se nanaša na skupno dediščino Evrope, se okvirna konvencija zavzema za razumevanje skupne dediščine Evrope tudi kot sestava idej, principov in vrednot, ki izvirajo iz preteklih izkušenj in pripomorejo k razvoju miroljubne in stabilne družbe, ob tem pa tudi, da spodbujajo priznavanje skupne evropske dediščine, ki jo sestavljajo: »All forms of cultural heritage in Europe which together constitute a shared source of remembrance, understanding, identity, cohesion and creativity /.../«¹⁸ (Council of Europe Fra-

13 V prevodu: »se zavedajo, da krajina prispeva k oblikovanju lokalnih kultur in da je temeljna sestavina evropske naravne in kulturne dediščine, ki prispeva k človekovi blaginji in utrjevanju evropske prepoznavnosti (=identitete)«.

14 V prevodu: »da bo krajine zakonsko priznala kot bistveno sestavino človekovega okolja, kot izraz raznovrstnosti skupne kulturne in naravne dediščine ljudi ter temelj njihove istovetnosti (=identitete)«.

15 V prevodu: »Zavedamo se življenja v takem okviru, v katerem identitete – v vedno širšem kontekstu – postajajo značilne in vedno bolj izrazite. Evropo danes označuje kulturna raznolikost in s tem pluralnost temeljnih vrednot, vezanih na premično, nepremično in intelektualno dediščino, na različne pomene, ki se z njo povezujejo, in posledično tudi na konflikte interesov«.

16 V prevodu: »Rekonstrukcija celotne stavbe, ki je bila razrušena v vojnem spopadu ali v naravni katastrofi, je sprejemljiva le ob prisotnosti izjemnih socialnih in kulturnih vzrokov, ki so vezani na identiteto celotne skupnosti«.

17 V prevodu: »Identiteta je razumljena kot skupna zveza tako sedanjih vrednot, generiranih v sferi skupnosti, kot preteklih vrednot, identificiranih v njeni avtentičnosti«.

18 V prevodu: »vse oblike kulturne dediščine v Evropi, ki so skupni temelj spomina, razumevanja, prepoznavanja (=identitete), povezanosti in ustvarjalnosti /.../«.

mework Convention, 2011). Dokument pojem identiteta vzporeja oziroma primerja s pomnjenjem (spominom), razumevanjem, povezovanjem in kreativnostjo – katerih skupni vir so vse oblike kulturne dediščine.

Ob obravnavanih dokumentih omenimo še nekatere listine, ki tako kot že omenjena Beneška listina, Haaška konvencija in Amsterdamska listina sicer pojma identiteta v povezavi s stavbno ali naselbinsko dediščino ne opredeljujejo oziroma ga sploh ne omenjajo. Med znanimi mednarodnimi dokumenti so to, npr. Washingtonska listina iz leta 1987 (Listina o konservaciji zgodovinskih mest in urbanih jeder; ang. *Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas*; *Washington Charter – ICOMOS*), deklaracija, sprejeta v Rio leta 1992 (ang. *The Rio Declaration on Environment and Development*; *Rio Declaration*) in Leipziška listina iz leta 2007 o trajnostnih evropskih mestih (ang. *Leipzig Charter on Sustainable European Cities*).

POJEM IDENTITETA V SLOVENSKI PROSTORSKI ZAKONODAJI IN V STRATEGIJI PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Pojem identiteta se v normativnih in strateških dokumentih uporablja neposredno ali posredno. Poglejmo izbrane najpomembnejše pravne akte, ki urejajo področje varstva kulturne dediščine in načrtovanje ter urejanje prostora (Zakon o urejanju prostora, Zakon o prostorskem načrtovanju in Zakon o varstvu kulturne dediščine), ter strateški prostorski akt – Strategija prostorskega razvoja Slovenije.

Zakon o urejanju prostora, Zakon o prostorskem načrtovanju in Zakon o varstvu kulturne dediščine

Zakon o urejanju prostora (Ur. l. RS, št. 110/2002, v nadaljevanju: ZUreP-1), sprejet leta 2002 (Zakon o urejanju prostora, 2002) ne omenja pojma identitete, ob tem pa Zakon o prostorskem načrtovanju (Ur. l. RS, št. 33/2007, v nadaljevanju: ZPNačrt), sprejet leta 2007, v 8. členu (načelo ohranjanja prepoznavnih značilnosti prostora) navaja: »Prostorsko načrtovanje mora upoštevati vrednote in prepoznavnost obstoječih naravnih, grajenih in drugače ustvarjenih struktur, ki zaradi posebnih geografskih, kulturno-zgodovinskih, upravnih, socialno-ekonomskih in drugih pogojev razvoja sooblikujejo identiteto prostora in določajo njegove značilnosti« (Zakon o prostorskem načrtovanju, 2007, 4587). ZPNačrt torej identiteto prostora, ki jo povezuje s prepoznavnimi grajenimi strukturami, opredeljuje kot pomemben element, ki ga je potrebno upoštevati v okviru načrtovanja razvoja prostora.

Precej skopo je pojem identiteta zastopan v Zakonu o varstvu kulturne dediščine (Ur. l. RS, št. 16/2008, v nadaljevanju: ZVKD-1), sprejetem leta 2008. Le v 2. točki 1. člena (namen zakona) omenja identiteto, in sicer v naslednjem kontekstu: »Dediščina so dobrine,

podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij« (Zakon o varstvu kulturne dediščine, 2008, 1121).

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS)

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju: SPRS) je strateški prostorski akt, ki velja od leta 2004, ko ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije. Dokument večkrat omenja identiteto v obravnavanem kontekstu. Prvič se pojma dotakne v uvodu, ob splošni predstavitvi dokumenta, ki: »Poudarja prizadevanja za ohranitev prepoznavnosti prostora in krepitev identitete Slovenije ter njenih lokalnih oziroma regionalnih identitet, kar v razmerah evropske konkurence ponuja primerjalne prednosti« (SPRS 2004, 8). V enakem kontekstu lokalno in regionalno identiteto omenja SPRS tudi v poglavju Zasnova prostorskega razvoja Slovenije s prioriteta in usmeritvami za doseg ciljev prostorskega razvoja Slovenije: »S prostorsko strategijo v skladu z načelom vzdržnega prostorskega razvoja se uveljavlja smotno rabo prostora ter varnost in kakovost življenja in dobrin. Spodbuja se prizadevanja za ohranitev prepoznavnosti prostora Slovenije ter njenih lokalnih in regionalnih identitet, kar v razmerah evropske konkurence predstavlja primerjalne prednosti, obenem pa bogati kakovost življenja njenih prebivalcev« (SPRS 2004, 18). Sledi še več omemb pojma identiteta.

Ob razlagi pojma arhitekturna krajina, dokument navaja identiteto prostora, ki jo oblikujejo gradnje enotnih meril: »Arhitekturna krajina je tista prostorska enota, v kateri je zaradi specifičnih geografskih, kulturno-zgodovinskih, upravnih, socialno-ekonomskih, gospodarskih in drugih pogojev razvoja, predvsem pa zaradi zavestne gradnje in ohranjanja značilnosti bivalnega okolja, mogoče razpoznati enotna merila vseh vrst gradenj, ki sooblikujejo identiteto prostora« (SPRS 2004, 9).

Prostorska identiteta je omenjena tudi v okviru splošnih izhodišč prostorskega razvoja Slovenije, in sicer kot ena temeljnih razvojnih zahtev: »Prostorska strategija upošteva zahteve po zagotavljanju in varstvu kakovosti okolja. Ohranjanje narave, varstvo prostorske identitete in kulturne dediščine ter varstvo in izboljšanje kvalitete bivalnega in delovnega okolja so temeljne razvojne zahteve, ki jih prostorska strategija vključuje kot sestavni del usmerjanja prostorskega razvoja« (SPRS 2004, 13).

Ob opisu stanja v krajinski in urbani strukturi v okviru obravnave značilnosti slovenskega prostora SPRS govori o arhitekturni identiteti, ki je odslikava značilnega poselitvenega vzorca: »Poselitveni vzorec Slovenije je odraz naravnih in zgodovinskih razmer /.../. Posledica takega poselitvenega razvoja se odraža v izjemni arhitekturni

identiteti in kulturni dediščini, ki je prisotna v številnih naseljih» (SPRS 2004, 14).

Ko je govora o krepitevi prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine, SPRS obravnava arhitekturno identiteto kot del slovenske prepoznavnosti: »Slovenija je prepoznavna po pestri krajini in krajinskih vzorcih, arhitekturni identiteti mest in podeželskih naseljih, ohranjeni naravi, veliki biotski raznovrstnosti, velikem številu naravnih vrednot in naravnih procesih, bogastvu voda in gozdov. Take značilnosti imajo zlasti območja kulturne dediščine ter ekološko pomembna območja in zavarovana območja« (SPRS 2004, 28).

Ob obravnavi prenove naselij kot prednostne razvojne usmeritve SPRS omenja identiteto naselja, ki jo je ob prenovi potrebno upoštevati: »Pri načrtovanju prenove se upošteva ohranjeno identiteto naselja ali dela naselja in skrbi za uravnoteženo razmerje med grajenimi in zelenimi površinami v naselju« (SPRS 2004, 32).

Ob obravnavi prenove kulturne dediščine in druge stavbne dediščine SPRS omenja širšo prostorsko identiteto (katere del so naselja) in celotno identiteto (katere del je kvalitetna stavbna dediščina): »Z vidika prostorskega urejanja se naselja razvrsti na naselja s stavbno dediščino, ki je spoznana kot kulturna dediščina, naselja, ki so del širše prostorske identitete in naselja, katerih fond in struktura druge stavbne dediščine predstavljata vrednoto v arhitektonskem in urbanističnem smislu in se zanje načrtuje ustrezno obliko prenove. Prenovo se izvaja v vseh območjih s kvalitetno stavbno dediščino, ki se jo kot posebno vrednost opredeli kot del osnovne celostne identitete v krajinskem, naselbinskem ali arhitekturnem merilu, oziroma je s predpisom zavarovana kot naselbinska ali stavbna dediščina. Prenova ima prednost pred novogradnjo v naseljih, ki so del širše prostorske identitete in predstavljajo kvalitetno stavbno dediščino« (SPRS 2004, 32).

Nazadnje SPRS omenja nacionalno in lokalno identiteto, in sicer v okviru opredelitve optimalnega razvoja krajine: »Razvoj krajine je optimalen, kadar z umeščanjem dejavnosti dosegamo, da je krajina funkcionalen, ekološko in oblikovno uravnotežen sistem prostorskih struktur, ki omogoča zdravo, varno in prijetno bivalno okolje, kadar razvoj v največji možni meri ohranja naravno zgradbo, kulturne plasti ter zagotavlja prostor za odvijanje naravnih procesov, in kadar razvoj krajine omogoča, da je ta nosilka nacionalne in lokalne identitete« (SPRS 2004, 55).

POJEM IDENTITETA V ARHITEKTURNEM IN PROSTORSKEM KONTEKSTU

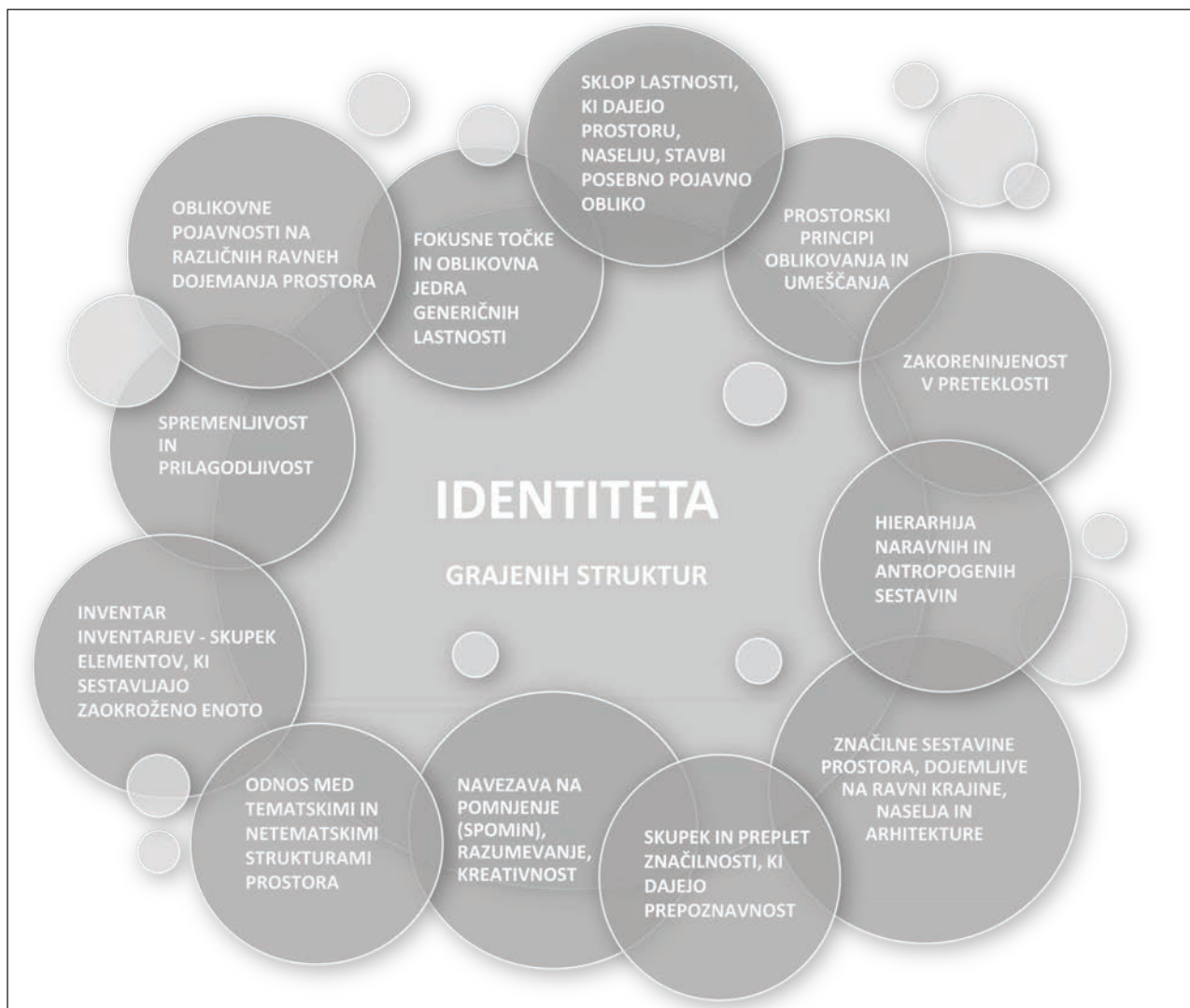
V različnih obdobjih je bil pri nas pojem identiteta v razmerju do grajenih struktur in prostora različno razumljen in uporabljan. V delih različnih *zgodnjih raziskovalcev* slovenskega prostora, kot so opisi Paola Santonina s konca 15. stoletja, upodobitve Giovannijskega

Pieronija in upodobitve drugih kartografov ter inženirjev iz 17. stoletja, delo Georga Matthäusa Vischerja itd., je bil pojem opredeljen enostransko in na podlagi poljubno izbranih elementov (grajenih in naravnih). Večinsko (preprostejše) stavbarstvo je bilo v upodobitvah zapostavljeno, obenem pa so bile lastnosti dežel obravnavane ločeno. Celoviteje je različne lastnosti in njihove pomene za identificiranje določenega prostora začel obravnavati Janez Vajkard Valvasor. Določene novosti so se v okviru razumevanja identitete uveljavile šele v drugi polovici 19. in v prvi polovici 20. stoletja. V drugi polovici preteklega stoletja pa so bili vpeljani tudi novi pristopi in bolj celostno razumevanje lastnosti identitete. Med prvimi so posebno vrednost zaokroženih kulturno-geografskih enot in širok spekter sestavin identitete prepoznale umetnostnozgodovinska stroka, etnologija in geografija, ki je v navedenem obdobju začela preučevati tudi do tedaj zapostavljene dele prostora (Fister et al., 1993, 5–6).

Danes pojem identiteta bivalnega okolja enakovredno združuje vse temeljne sestavine prostora: naravne in antropogene elemente ter ustvarjene pogoje, obenem pa upošteva celotno hierarhijo grajenih sestavin prostora in ne le *najpomembnejše* arhitekture. V zadnjih desetletjih preteklega stoletja se je v evropskem prostoru celo izoblikovalo dojemanje identitete prostora kot ene večjih kvalitiet, tako s kulturnozgodovinskega vidika, kot z vidika kvalitete življenjskega okolja (Fister et al., 1993, 11–12). Pomen identitete (in podobe) naselja pa naj bi bila osrednja tema za primerjanje (rangiranje) mest na mednarodni ravni pri tekmovanju za naložbe, za izobražen kader, dejavnosti, kulturo in turizem (Dimitrovska Andrews, 1998, 5). Pregled izkušenj uspešnih evropskih mest namreč kaže, da so se ta mesta začela zavedati odvisnosti statusa evropskega mesta in njegovega gospodarskega razcveta tudi od zmožnosti opredelitve identitete mesta v evropskem prostoru (Dimitrovska Andrews, 2011, 16). Mesta in regije (v tekmi za kapitalom in naložbami) tako vedno bolj spoštujejo vrednost prepoznavne identitete, zato težijo k razvoju, ki bi izražal lokalni ali regionalni značaj prostora – kulturne in grajene krajine (Butina Watson, 1997, 4).

Identiteto prostora Fister po francoskem zgledu za identifikacijo krajinskih enot opredeljuje kot sestavljenko iz specifičnega, hierarhičnega prepleta značilnih prostorskih sestavin – naravnih danosti in struktur, ki jih je ustvaril človek. Slednje jo tudi najmočnejše (ne) posredno določajo oziroma nanjo vplivajo (Fister et al., 1993, 5, 12, 24).

Značilne sestavine, ki oblikujejo identiteto prostora, lahko opredelimo na ravni krajine, naselja in posamezne arhitekturne enote. Na ravni krajine in naselij so to lokacija, lega naselbinskih teles v pokrajini, njihova usklajenost, prilagojenost reliefu in rabi tal, meje oziroma robovi, dominante, vedute, struktura, členjenost in parcelacija površin. Pri krajini gre še za posebne dele prostora ter pomenske in simbolne vrednosti, na nivoju naselij pa

Slika 3: Pojem identiteta v razmerju do prostora, naselij in stavb je mogoče poenostavljeno razumeti zlasti kot sestav lastnosti, ki jih označujejo in jim dajejo prepoznavnost (Ilustracija: Tina Potočnik, Ljubo Lah)

še za silhuete, zasnovo, prostorsko organiziranost naselja in njegovih delov, nasebinsko tipologijo, razmerje med osnovno enoto in celoto, členjenost gabaritov in fasadnih nizov ter pomen vsebinskih in drugih vrednosti. Na ravni arhitekture pa so značilne sestavine, ki oblikujejo identiteto, stavbna tipologija in zasnova enot, lega na parceli, vsebina, značaj ali funkcije stavbnih enot, orientiranost in prilagojenost terenu, gabariti, volumenska razmerja, tipika streh in struktura kritin, lega in oblika arhitekturnih členov, členjenost fasad, fasadna razmerja ter materiali, strukture, barvitost (Lah, 1992, 174; 1994, 137). Živa Deu (2004, 20) razume pojem identiteta kot »sklop kakovostnih lastnosti. Lahko rečemo tudi ožjih identitet, ki dajejo prostoru, naselju ali stavbi posebno pojavno obliko, po kateri jih je mogoče razpoznati in ločiti od drugih prostorov, naselij in stavb«.

Identiteto naselja in posameznih delov oblikujeta tudi odnos med tematskimi (ponavljajoči se vzorci grajenih in odprtih prostorov) in netematskimi strukturami (omrežje javnega prostora) ter ravnovesje med njimi (Dimitrovska Andrews, 2011, 53). Kot nosilce oziroma gradnike identitete naselja lahko opredelimo tudi pole (fokusne, središčne točke in oblikovna jedra generičnih lastnosti) ter povezave med njimi (Koželj, 1990, 23).

SKLEPNE UGOTOVITVE

Termin identiteta v splošnem pomeni istovetnost, identičnost, skladnost, ko pa govorimo o identiteti prostora, naselja ali stavbe, se ta nanaša na sklop lastnosti, po katerih je prostor in grajene strukture v njem mogoče ločevati od drugih (Slika 3).

Identiteta je skupek in preplet značilnosti, ki prostorske strukture označujejo in jim dajejo prepoznavnost. Ustvarjajo edinstveno podobo stavbi, mestu, krajini. Pri tem se pojem identiteta povezuje z različnimi pomeni. Govorimo o *lokalni* identiteti, ki se nanaša na prepoznavnost posamezne strukture in v primeru prepoznavnosti skupine struktur o *regionalni* identiteti. *Skupna* identiteta je splošna, združevalna, *individualna* pa je ločevalna. *Relativna* identiteta zaznamuje najširše, splošne, enotne lastnosti, *absolutna* pa ozke, individualne, razpoznavne lastnosti. Obstoje identitete se povezuje s prisotnostjo t. i. *genius loci* in aktivnostjo *stabilitas loci*. Z vidika zaznavanja je identiteta rezultat sistema prepoznavanja strukture v prostoru. Tovrstno zaznavanje je vselej deloma subjektivno; tako posamezniki, ki govorijo o identiteti nekega mesta oziroma kraja, navadno mislijo tudi na pomen tega mesta v okviru njihove lastne identitete.

Ob pregledu opredelitev pojma identiteta (v povezavi z grajenimi strukturami v prostoru) v okviru obravnavanih mednarodnih dokumentov (Granadska konvencija, Urbana listina Evrope, *Dokument iz Nare*, Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope št. R (95) 9, Agenda Habitat, Evropska konvencija o krajini, Krakovska listina, Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo) lahko ugotovimo, da je v vsakem dokumentu pojem identiteta uporabljen z nekoliko specifičnim in prilagojenim pomenom. Splošno veljavne definicije pojma identiteta ni.

Definicijo pojma identiteta dejansko podaja le Krakovska listina, sama definicija pa je precej ohlapna. Iz konteksta uporabe pojma v preostalih navedenih mednarodnih dokumentih je mogoče povzeti, da je identiteta nekaj, kar je zakoreninjeno v preteklosti in je spreminjajoče, prilagodljivo. Ustvarjajo jo naravne in ustvarjene strukture, stavbna dediščina ter mesta, ki se po določenih značilnosti ločijo od drugih mest, stavbe,

urbani prostori in ulični vzorci historičnih jeder. Identiteta je povezana s pomnjenjem, tudi kolektivnim spominom, razumevanjem, povezovanjem in kreativnostjo. Zanja lahko rečemo, da je skupek in preplet značilnosti, potez, po katerih lahko razpoznamo oblikovani prostor – naravni ali grajeni. V povezavi z grajenim prostorom lahko povzamemo, da tvorijo identiteto zlasti ohranjene in ponavljajoče se značilnosti, ki so skupnega, združevalnega značaja. Identiteta pa, seveda, ni nekaj nespremenljivega. Ni stalna, večna, ampak se stalno razvija, dopolnjuje in spreminja. Če se osnovne značilnosti in poteze v razvoju ohranjajo, lahko govorimo o nadgradnji – kontinuiteti identitete, v nasprotnem pa o degradaciji identitete in o njeni diskontinuiteti.

V slovenskem okviru je pojem identiteta v vseh treh obravnavanih zakonih (Zakon o urejanju prostora, Zakon o prostorskem načrtovanju in Zakon o varstvu kulturne dediščine) redko uporabljen termin. Slednje pa nikakor ne velja za Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, ki pogosto omenja lokalno, regionalno in nacionalno identiteto, kakor tudi arhitekturno in prostorsko identiteto. Ker obstoj identitete predstavlja vrednoto in primerjalno prednost, obenem pa bogati kakovost življenja njenih prebivalcev, menimo, da ohranjanje identitete mora postati cilj in temelj delovanja vseh, ki posegajo v prostor.

Identiteta grajenih struktur v prostoru ima danes v hitro spreminjajočem se svetu vsekakor pomembno mesto v človekovem življenju. Tega bi se bilo potrebno zavedati tudi ob načrtovanju razvoja, ki zadovoljuje naše sodobne potrebe, kajti tudi identiteta je ena od temeljnih človekovih potreb. Kot pravi Annette Roggatz (2005, 252): »Človek, ki je vezan na sedanost, potrebuje zanesljivo preteklost, da lahko deluje in ustvarja. Iz tega, torej iz individualnega in kolektivnega spomina, definira svojo identiteto. Človek potrebuje identiteto, da lahko oblikuje svojo prihodnost«.

THE CONCEPT OF IDENTITY IN SELECTED INTERNATIONAL DOCUMENTS OF HERITAGE CONSERVATION AND ITS USE IN SLOVENIA

Tina POTOČNIK

Research institute for visual culture from the 19th century to the present, Posavskega 13, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: tina.potocnik@ri19plus.si

Ljubo LAH

University of Ljubljana, Faculty of Architecture, Zoisova 12, 1000 Ljubljana, Slovenia
e-mail: ljubo.lah@fa.uni-lj.si

SUMMARY

In relation to space, settlements and buildings, identity can be understood as a compound of features, which characterize them and make them recognizable. The text presents the use of the term identity, its different meanings and contexts: local and regional, social and individual, relative and absolute, visual and semantic identity and its linkage to genius loci and stabilitas loci. In terms of perception, the identity is the result of subjective identification of structures in space, developed separately by every individual. In the second part the text provides an overview of the determination of identity within some international documents on conservation (The Granada Convention, The European Urban Charter, The Nara Document on Authenticity, Recommendation No. R (95) 9, The Habitat Agenda, The European Landscape Convention, The Krakow Charter, Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society) and within the Slovenian legislation (Spatial Management Act, Spatial Planning Act and Cultural Heritage Protection Act). The most important conclusion is that there is no generally accepted definition of this conception; only a cross-section of the identity's characteristics can be recognized. In Slovenian laws, handled in this paper, identity is only minimally represented or is not even mentioned. However, this does not apply to the Strategy of spatial development of Slovenia, which refers to local, regional and national identity, as well as architectural and spatial identity.

Keywords: identity, built structures, built heritage, documents on conservation

VIRI IN LITERATURA

Abel, C. (2000): *Architecture & Identity: Responses to cultural and technological change.* Architectural Press, Oxford.

Butina Watson, G. (1997): Izgrajevanje lokalne in regionalne identitete. *Urbani izziv*, 8, 32–33, 3–8.

Butina Watson, G. & I. Bentley (2007): *Identity by design.* Burlington, Elsevier Ltd.

Capuder, T. (1990): Teoretično usmerjena raziskava. II. del. V: Koželj, J. & T. Capuder: *Strukturni pristop k urbanističnemu načrtovanju in projektiranju.* Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, 45–117.

Deu, Ž. (2004): *Obnova stanovanjskih stavb na slovenskem podeželju.* Ljubljana, Kmečki glas.

Dimitrovska Andrews, K. (1998): Obvladovanje mesta: formalni in neformalni vzvodi (re)urbanizacije. *Urbani izziv*, 9, 2, 3–15.

Dimitrovska Andrews, K. (2011): Orodja za usmerjanje in nadzor urbanih oblik. Ljubljana, UIRS.

Fister, P., Boh-Pečnik, N., Debevec, L., Deu, Ž., Kavčič, M. & L. Lah (1993): *Arhitekturne krajine in regije Slovenije.* Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, Zavod Republike Slovenije za prostorsko planiranje.

Koželj, J. (1990): Aplikativno usmerjena raziskava. I. del. V: Koželj, J. & T. Capuder: *Strukturni pristop k urbanističnemu načrtovanju in projektiranju.* Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo, 10–39.

Lah, L. (1992): Stavbna dediščina v skladnem razvoju podeželja: posebnosti arhitekturne pokrajine Krasa. Magistrska naloga. Ljubljana, Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani.

Lah, L. (1994): Prenova stavbne dediščine na podeželju. Kras. Novo Mesto, Dolenjska založba.

Pirkovič, J. (2010): Celostno ohranjanje in varstvo dediščine, razvoj dejavnosti in sodobna izhodišča. Dostopno na: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Postopki/dediscina/izpiti_nazivi/Skripta_Obci_konservatorstvo-celostno_ohranjanje.pdf (sneto 17. 4. 2011).

Roggatz, A. (2005): *Denkmalpflege und Identität.* V: Euskirchen, C., Kieser, M. & A. Pfötenhauer (ur.): *Hörsaal, Amt und Marktplatz. Forschung und Denkmalpflege im Rheinland.* Köln, Verlag Schnell & Steiner GmbH, 251–254.

Stanič, I. (1991): Značaj, identiteta, slika o mestu. *Urbani izziv*, 2, 16–17, 25–26.

Listine, konvencije, zakoni in drugi dokumenti

Agenda Habitat, Carigrajska deklaracija, Deklaracija Svetovnega zbora mest in lokalnih uprav. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/agenda-habitat_1.pdf, <februar 2012>.

Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas. http://www.international.icomos.org/charters/towns_e.pdf, <maj 2011>.

Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe. http://www.ifa.de/pdf/abk/inter/ec_ets121_en.pdf, <maj, 2011>.

Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe; prevod: http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/121/index.html <maj 2011>.

Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/199.htm>, <maj, 2011>.

European Charter of the Architectural Heritage. http://www.icomos.org/docs/euroch_e.html, <maj, 2011>.

European Landscape Convention. <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/>, <maj, 2011>.

Evropska konvencija o krajini. <http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/konvencije/krajina.pdf>, <februar, 2012>.

Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva. http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/121/index.html, <februar, 2012>.

Leipziška listina o trajnostnih evropskih mestih. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/zakonodaja/konvencije/leipziska_listina.pdf, <maj 2011>.

Okvirna konvencija Sveta Evrope o vrednosti kulturne dediščine za družbo. http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/199/index.html, <februar, 2012>.

Recommendation No. R (95) 9. <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=536539&SecMode=1&DocId=527032&Usage=2>, <maj, 2011>.

Rio Declaration on Environment and Development. Report of the United Nations Conference on the Human Environment. <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.html>, <maj, 2011>.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004). V: Bartol, B. et al. (ur. skupina). Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Direktorat za prostor, Urad za prostorski razvoj, Ljubljana.

The Charter of Krakow. Principles for Conservation and Restoration of Built Heritage. http://www.metria.es/eng/servicios/docs/Charter_of_Cracow_2000.pdf, <maj, 2011>.

The European Urban Charter. http://sustainable-cities.eu/upload/pdf_files/URBAN_CHARTER_EN.pdf, <maj, 2011>.

The Habitat Agenda. http://www.unhabitat.org/downloads/docs/1176_6455_The_Habitat_Agenda.pdf, <maj 2011>.

The Habitat Agenda Goals and Principles, Commitments and the Global Plan of Action. http://www.unhabitat.org/declarations/documents/The_Habitat_Agenda.pdf, <maj, 2011> prevod: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/agenda-habitat_1.pdf <maj, 2011>.

The Hague Convention of 1954. uifs.zrc-sazu.si/files/The Hague Convention of 1954.pdf, <maj, 2011>.

The Nara Document on Authenticity. <http://www.iflailc.org/guidance/ICOMOS-Nara-Document-Authenticity-1994.pdf>, <maj, 2011>.

The Venice Charter. www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf, <maj, 2011>.

UN Habitat, Istanbul Declaration on Human Settlements. <http://www.unhabitat.org/content.asp?ID=407&catid=366&typeid=24>, <maj, 2011>.

Zakon o varstvu kulturne dediščine. Uradni list Republike Slovenije, št. 16/2008. Ljubljana.

Zakon o prostorskem načrtovanju. Uradni list Republike Slovenije, št. 33/2007. Ljubljana.

Zakon o urejanju prostora. Uradni list Republike Slovenije, št. 110/2002. Ljubljana.